

ІНОЗЕМНІ ФАХОВІ ПОВНОТЕКСТОВІ РЕСУРСИ У ДЕРЖАВНІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Н. В. Файфер,

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач відділу наукового формування
фонду документів іноземними мовами,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського,
e-mail: Nat.Fajfer@gmail.com;*

О. В. Дронікевич,

*молодший науковий співробітник відділу наукового
формування фонду документів іноземними мовами,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського,
e-mail: inozemnyj@mail.ru*

У статті здійснено аналіз на основі моніторингу повнотекстових електронних ресурсів з галузей бібліотекознавства, бібліографознавства, мовознавства, психології, педагогіки та освіти іноземними мовами у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського. Автори розкривають шляхи виявлення нових джерел професійного спрямування та способи формування каталогу онлайн-періодичних видань, а також досліджують, які з аналізованих сторінок ресурсу користуються найбільшим попитом на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у розділі «Навігатор в Інтернет» для його поповнення та удосконалення. Автори статті зазначають, що ресурси відкритого доступу допомагають миттєво поширити нові результати наукових досліджень, а також здатні повною мірою задовольнити інформаційні потреби користувачів у зарубіжній фаховій періодиці. За результатами аналізу визначено пріоритетні напрями підвищення ефективності бібліотечного обслуговування в електронному інформаційному середовищі.

Ключові слова: *повнотекстові електронні ресурси, бібліотекознавство, бібліографознавство, мовознавство, психологія, педагогіка, освіта, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, каталог онлайн-джерел, іноземні періодичні видання, розділ «Навігатор в Інтернет», відкритий доступ, електронне інформаційне середовище.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі простежується тенденція до радикальних змін у доступі до наукової літератури на відміну від тих часів, коли єдиним джерелом інформації для науковців були університетські бі-

бліотеки. Сьогодні вчені мають можливість посилатись як на паперові, так і на електронні видання [2, с. 31]. Механізм розповсюдження інформації у відкритому доступі (ВД), без сумніву, прискорює процес її пошуку для наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень. Проблемою відкритого доступу до електронних ресурсів займається ціла низка вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема О. Шкодзінський, Г. Онисько, С. Костишин [3]; М. Грінберг, А. Емметт [2]; Т. Ярошенко [4; 5]; Cl. Lynch [9]; Ch. Hajjem, St. Harnad, Y. Gingras [8]; R. Stow [7] (подано за хронологією опублікованих авторами робіт). Значна кількість наукових публікацій (дисертацій, тез доповідей на наукових і науково-практичних конференціях, рецензованих статей у періодичних виданнях, дослідницьких матеріалів тощо) знаходиться у вільному безкоштовному доступі для користувачів Інтернету через відкриті електронні архіви (репозитарії) та журнали відкритого доступу [2, с. 30].

Як відомо, вартість передплати провідних наукових іноземних журналів протягом кількох останніх десятиліть стрімко зростає, у той час як схожій закономірності в обсягах фінансування бібліотек не простежується. В умовах обмеженого фінансування бібліотека не може повною мірою задовольнити інформаційні потреби користувачів у зарубіжній фаховій періодиці. Тому одним із способів розв'язання проблеми стали ресурси відкритого доступу, які допомагають миттєво поширити нові результати досліджень. За останні роки кількість журналів відкритого доступу в світі помітно зростає і на цей час перевищує 14 % від їх загального обсягу. Тому у 2012 році в межах НДР «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського», співробітниками відділу наукового формування фонду документів іноземними мовами розпочато створення інформаційного повнотекстового каталогу *онлайн*ових *зарубіжних періодичних видань*. Зазначений каталог знаходиться у розділі «*Навігатор в Інтернет*». В ньому акумульовано світові галузеві наукові видання відкритого доступу.

Формулювання мети статті. На меті маємо розкрити шляхи виявлення нових джерел професійного спрямування (онлайн)ових періодичних видань з галузей бібліотекознавства, бібліографознавства, мовознавства, психології, педагогіки та освіти іноземними мовами) та способи формування каталогу повнотекстових електронних ресурсів, а також виявити найбільш запитувані сторінки зазначеного інформаційно-бібліографічного ресурсу на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у розділі «Навігатор в Інтернет» для його розширення та удосконалення.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) аналіз стану відвідування зазначеного розділу порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського віддаленими користувачами бібліотеки;
- 2) виявлення сторінок, що є найбільш запитуваними віддаленими користувачами;

3) визначення шляхів покращення наповнення сторінок інформаційно-бібліографічного ресурсу.

Основна частина. Передусім необхідно з'ясувати значення так званого «відкритого доступу». Відкритий доступ (англ. *open access*) – безкоштовний, швидкий, постійний, повнотекстовий доступ в режимі реального часу до наукових та навчальних матеріалів, що реалізується для будь-якого користувача в глобальній інформаційній мережі, здійснюваний переважно в рецензованих науково-дослідних журналах і репозитарії відкритого доступу [1].

Відкритий доступ набув популярності з оприлюдненням *Будапештської ініціативи відкритого доступу* (*Budapest Open Access Initiative – BOAI*), згідно з якою, під «відкритим доступом» розуміють відкриті для всіх публікації в Інтернеті, які можна читати, завантажувати, копіювати, поширювати, проводити свої дослідження, використовувати для укладання показчиків, використовувати для інших цілей при відсутності фінансових, правових і технічних перешкод. Єдиним обмеженням на відтворення й поширення публікацій є право автора контролювати цілісність своєї роботи й обов'язкові посилання на його ім'я при її використанні та цитуванні [6].

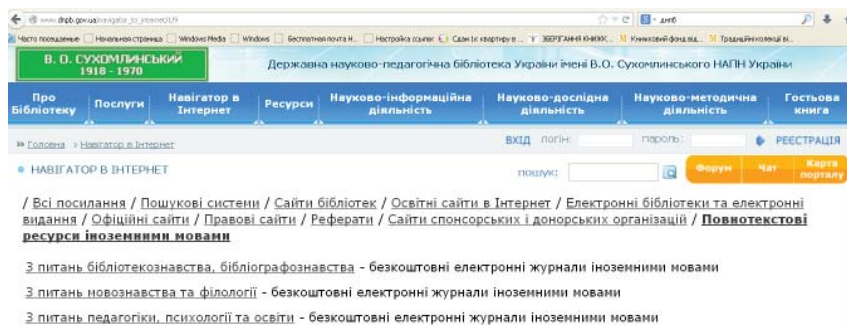
Основною метою створення інформаційного розділу «Навігатор в Інтернет» є забезпечення користувачів необхідною галузевою інформацією, мінімізувавши їх потреби в інших джерелах шляхом виявлення, постійного розвитку та підтримки в робочому стані досліджуваного ресурсу.

Сьогодні Бібліотека забезпечує доступ користувачів до 71 назви онлайнових іноземних наукових періодичних видань, які класифіковано на три групи (див. *Рис. 1*):

- 1) педагогіка, психологія та освіта – 41 посилання;
- 2) мовознавство та філологія – 26 посилань;
- 3) бібліотекознавство, бібліографознавство – 4 посилання.

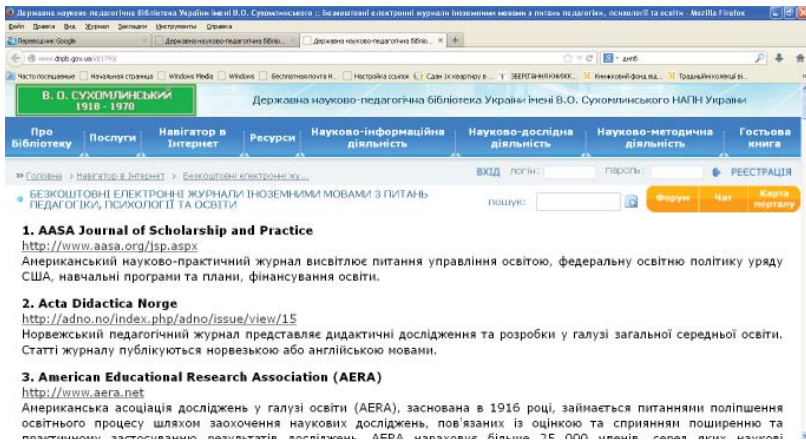
Рисунок 1

Сторінка «Навігатор в Інтернет»

У кожній групі знаходиться перелік онлайн-видань з короткою анотацією, що полегшує та оптимізує пошук необхідної інформації (див. *Рис. 2*).

Перелік онлайн-видань

Пошуком повнотекстових ресурсів для навігатора займається відділ наукового формування фонду документів іноземними мовами ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, застосовуючи до відбору ресурсів ті самі вимоги, що і до відбору наукової літератури:

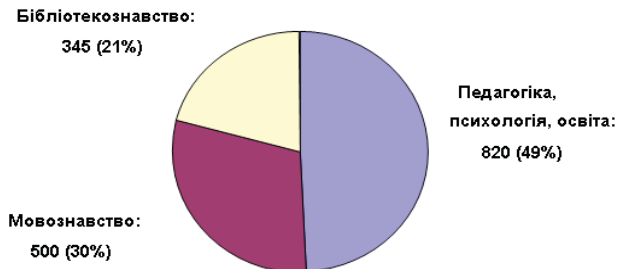
- 1) науковий зміст;
- 2) відповідність ресурсу профілю Бібліотеки;
- 3) підтримка ресурсу в активному стані.

За досліджуваний період (з 1 січня по 30 листопада 2013 р.) функціонування сторінки «Навігатор в Інтернет» зафіксовано 1665 переглядів, з них:

- 1) з питань бібліотекознавства, бібліографознавства – 345 переглядів;
- 2) з питань мовознавства та філології – 500 переглядів;
- 3) з питань педагогіки, психології та освіти – 820 переглядів.

Здійснений аналіз подано у вигляді діаграми (див. Рис. 3).

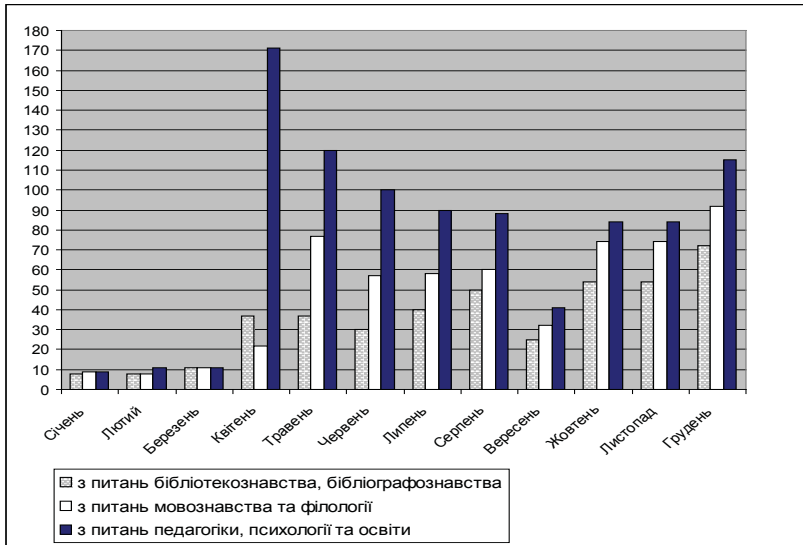
Кількість звернень до сторінки «Навігатор в Інтернет»

Кількість переглядів кожного розділу сторінки «Навігатор в Інтернет» щомісячно за 2013 р. представлено у вигляді гістограми (див. *Рис. 4*).

Рисунок 4

Аналіз відвідуваності сторінки «Навігатор в Інтернет» за 2013 р.

Дослідивши кількість звернень користувачів Бібліотеки до кожного з розділів сторінки, що аналізується, можна зробити висновок – спостерігається зацікавленість читачів наявним інформаційним ресурсом. Згідно з отриманими результатами (див. *Рис. 4*) виявлено, що освітян цікавлять документи з питань педагогіки, психології та освіти – 820 переглядів, мовознавства та філології – 500 переглядів, бібліотекознавства та бібліографознавства – 345 переглядів (подано за спадом кількості переглядів). Це свідчить про актуальність зазначеної сторінки.

З січня по березень 2013 р. спостерігалась низька активність відвідування. Проте, починаючи з квітня 2013 р., помічено стрімку тенденцію до зростання кількості звернень до зазначеного ресурсу, що пов'язано зі збільшенням його наповнення та розміщенням реклами на веб-порталі Бібліотеки та у читальних залах.

Висновки. Отже, аналіз звернень до електронних ресурсів дав змогу виявити регулярність переглядів досліджуваного ресурсу протягом року, що, в свою чергу доводить доцільність його створення на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

На основі здійсненого моніторингу визначено пріоритетні напрями підвищення ефективності обслуговування в електронному інформаційному середовищі, а саме:

- розроблення та реалізація комплексних заходів, спрямованих на формування інформаційної культури користувачів;
- пошук нових форм і методів інформування користувачів про електронні ресурси відділу;
- розширення репертуару ресурсів, зокрема репозитарію;
- удосконалення структури навігатора з метою забезпечення зручного пошуку необхідної інформації (із розширенням бази документів іноземними мовами виникає необхідність групування посилань у відповідні підрозділи для тематичної систематизації даних сторінок ресурсу).

Реалізація вказаних вище заходів забезпечить максимально ефективне використання відвідувачами веб-порталу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського для здійснення наукових досліджень у галузі бібліотекознавства, бібліографознавства, мовознавства, психології, педагогіки та методики викладання іноземних мов.

Література

1. Відкритий доступ [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Відкритий_доступ. – Назва з екрана.
2. Грінберг М. Проблема наукової активності: чому відкритий доступ є необхідним. Трансатлантичний погляд / М. Грінберг, А. Емметт // Бібл. форум України. – 2010. – № 4 (30). – С. 30–33.
3. Шкодзінський О. К. Що таке «відкритий доступ»? Рух європейських університетів за відкритий доступ : методичні вказівки / Шкодзінський О. К., Онисько Г. Я., Костишин С. О. – Тернопіль : ТДТУ, 2009. – 30 с.
4. Ярошенко Т. О. Відкритий доступ – шлях до присутності України у світовій науковій спільноті / Тетяна Олександрівна Ярошенко // Вища шк. – 2011. – № 3. – С. 47–51.
5. Ярошенко Т. О. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років / Тетяна Олександрівна Ярошенко // Бібл. вісн. – 2011. – № 5. – С. 3–10.
6. Budapest Open Access Initiative [Electronic resource]. – Available from : <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>. – Title from the screen.
7. Crow R. The Case for Institutional Repositories: A SPARC Position Paper [Electronic resource] / Raym Crow // SPARC : Website. Scholarly Publication and Academic Resources Coalition. – Washington, D.C., 2006. – 37 p. – Available from : <http://scholarship.utm.edu/20/>. – Title from the screen.
8. Hajjem Ch. Ten-Year Cross-Disciplinary Comparison of the Growth of Open Access and How it Increases Research Citation Impact [Electronic resource] / Chawki Hajjem, Stevan Harnad, Yves Gingras // IEEE Data Engineering Bulletin, 2005. – № 28 (4). – P. 39–47. – Available from : <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/11688/>. – Title from the screen.
9. Lynch Cl. A. Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age [Electronic resource] / Clifford A. Lynch //

ARL : Web-site / Association of Research Libraries. – Washington, USA, 2003. – № 226. – Bimonthly Report, 1–7. – Available from : <http://www.arl.org/resources/pubs/br/br226/br226ir.shtml>. – Title from the screen.

References

1. Open Access [Electronic resource] // Vikipediya – vil'na entsyklopediya. – Available in the electronic resource: http://uk.wikipedia.org/wiki/Відкритий_до_груп. – Title from the screen (Ukr.).

2. Hrinberh M. The Problem of Scientific Activity: Why Open Access is Necessary. Transatlantic View / M. Hrinberh, A. Emmett // Bibl. forum Ukrayiny. – 2010. – № 4 (30). – P. 30–33 (Ukr.).

3. Shkodzinskiyi O. K. What Is «Open Access» Like? The Movement of European Universities for Open Access : methodological instructions / O. K. Shkodzinskiyi, H. Ya. Onysko, S. O. Kostyshyn. – Ternopil' : TDTU, 2009. – 30 p. (Ukr.)

4. Yaroshenko T. O. Open Access Is the Path to Ukraine's Participation in the World Scientific Community / T. O. Yaroshenko // Vyshcha shk. – 2011. – № 3. – P. 47–51 (Ukr.).

5. Yaroshenko T. O. The Green Way of Open Access. Repositories and Their Role in Scientific Communication: The First Twenty Years / T. O. Yaroshenko // Bibl. visn. – 2011. – № 5. – P. 3–10 (Ukr.).

6. Budapest Open Access Initiative [Electronic resource]. – Available from : <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>. – Title from the screen (Engl.).

7. Crow R. The Case for Institutional Repositories: A SPARC Position Paper [Electronic resource] / Raym Crow // SPARC : Website. Scholarly Publication and Academic Resources Coalition. – Washington, D.C., 2006. – 37 p. – Available from : <http://scholarship.utm.edu/20/>. – Title from the screen (Engl.).

8. Hajjem Ch. Ten-Year Cross-Disciplinary Comparison of the Growth of Open Access and How it Increases Research Citation Impact [Electronic resource] / Chawki Hajjem, Stevan Harnad, Yves Gingras // IEEE Data Engineering Bulletin, 2005. – № 28 (4). – P. 39–47. – Available from : <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/11688/>. – Title from the screen (Engl.).

9. Lynch Cl. A. Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age [Electronic resource] / Clifford A. Lynch // ARL : Web-site / Association of Research Libraries. – Washington, USA, 2003. – № 226. – Bimonthly Report, 1–7. – Available from : <http://www.arl.org/resources/pubs/br/br226/br226ir.shtml>. – Title from the screen (Engl.).

Файфер Н. В., Дроншкевич Л. В.

ИНОСТРАННЫЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ ПОЛНОТЕКСТОВЫЕ РЕСУРСЫ В ГОСУДАРСТВЕННОЙ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ БИБЛИОТЕКЕ УКРАИНЫ ИМЕНИ В. А. СУХОМЛИНСКОГО

В статье осуществлен анализ на основе мониторинга полнотекстовых электронных ресурсов из отраслей библиотековедения, библиографоведе-

ния, языкознания, психологии, педагогики и образования на иностранных языках в Государственной научно-педагогической библиотеке Украины имени В. А. Сухомлинского. Авторы раскрывают пути выявления новых источников профессионального направления и способы формирования каталога онлайн-периодических изданий, а также исследуют, какие из анализируемых страниц ресурса пользуются наибольшим спросом на портале ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского в разделе «Навигатор в Интернет» для его пополнения и усовершенствования. Авторы статьи отмечают, что ресурсы открытого доступа помогают мгновенно распространить новые результаты научных исследований, а также способны в полной мере удовлетворить информационные потребности пользователей в зарубежной специализированной периодике. По результатам анализа определены приоритетные направления повышения эффективности библиотечного обслуживания в электронной информационной среде.

Ключевые слова: полнотекстовые электронные ресурсы, библиотековедение, библиографоведение, языкознание, психология, педагогика, образование, Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, каталог онлайн-источников, иностранные периодические издания, раздел «Навигатор в Интернет», открытый доступ, электронная информационная среда.

Fayfer N. V., Dronshkevych O. V.

FOREIGN FULL-TEXT RESOURCES BELONGING TO THE PROFESSIONAL BRANCH AT V. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL LIBRARY OF UKRAINE

The article is concerned with monitoring and analyzing full-text electronic resources belonging to the branches of library science, bibliography, linguistics, psychology, pedagogy and education published in different foreign languages and available at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. The authors reveal the ways of searching for new literary sources belonging to the professional branch and the means of forming an online directory of periodicals, and also examine which of the analyzed resource pages are more popular with the readers on the portal of SSPL of Ukraine named in honour of V. Sukhomlynskyi (the section «Navigator in the Internet») for its updating and improving. The authors of the article point out that open access resources instantly help to spread new research results, and are able to meet the readers' information needs for foreign professional branch periodicals. The analysis shows the priority areas of improving the efficiency of online library service in the electronic information environment.

Keywords: full-text electronic resources, library science, bibliography, linguistics, psychology, pedagogy, education, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, directory of online sources, foreign periodicals, section «Navigator in the Internet,» open access, electronic information environment.